

PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO PAKOPOS SVARBA VAIKŲ SOCIALINĖS KOMPETENCIJOS UGDYMU

Doc. dr. Daiva Malinauskienė

Šiaulių universitetas, Edukologijos fakultetas, Edukologijos katedra
P. Višinskio g. 25, LT-76285 Šiauliai
Telefonas 41 595718
Elektroninis paštas malinauskai@splius.lt

Pateikta 2006 m. balandžio 10 d.

Parengta spausdinti 2006 m. gegužės 30 d.

Santrauka

Straipsnyje analizuojama priešmokyklinio amžiaus vaikų pasirengimo ir subrendimo mokyklai problema. Tyrimas orientuotas į priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdytinų kompetencijų, ypač socialinės kompetencijos, lygio nustatymą. Šešiamečių kompetencijos plėtojamos per realybę, skatinant pačius vaikus eksperimentuoti, pažinti, atrasti ir kurti. Nustatyta, kad skirtingą socialinės kompetencijos lygį gali lemti įvairūs veiksniai: vaikų turimos patirties skirtumai, atsiradę dėl nevienodų šeimos gyvenimo aplinkybių, ugdymo(si) aplinkos, vaikų raidos ir individualių skirtumų ir kt. Visi šie veiksniai gali turėti teigiamos arba neigiamos įtakos tolesnei vaiko raidai mokykloje.

Pagrindinės sąvokos: priešmokyklinis ugdymas, socialinė kompetencija, priešmokyklinio amžiaus vaikas.

Įžanga

Šiandien daugelis ugdymo institucijų išgyvena sunkų kaitos etapą. Pasikeitusi ekonominė ir politinė situacija kelia naujus reikalavimus ir mažam žmogui (vaikui, priešmokykliniui), besirengiančiam tapti aktyviu mokyklos nariu bei mokomosios aplinkos kūrėju. Kita vertus, ikimokyklinio ir pradinio ugdymo institucijos įtraukiamos į atsinaujinimo ir modernizavimo programas, ryškėja ne tik žinių teikimo, bet ir kompetencijų formavimosi reikšmė. Ar priešmokyklinuko sugebėjimai atsiskleis, ar liks nepastebėti, iš esmės priklauso nuo keleto dalykų: visuomenės požiūrio, ikimokyklinės įstaigos, mokyklos bendruomenės ir tėvų supratimo bei gebėjimo padėti vaikams atrasti ir atskleisti tikruosius savo gebėjimus, norą mokytis visą gyvenimą.

Deja, tik atėję į mokyklą pirmokai susiduria su daugybe problemų, reikalaujančių daug jėgų, pastangų ir laiko. Vaikai būna nevienodai fiziškai ir psichiškai išsivystę, skirtingų gebėjimų, tad juos ugdyti reikia atsižvelgiant į jų turimą išsivystymo lygį. Vaiko brandinimas mokyklai, t. y. visų jo fizinių ir psichinių galių puoselėjimas, teigiamos socialinės ir emocinės patirties įgijimas, pažinimo motyvacijos žadinimas, kūrybiškumo skatinimas vienerius metus iki pradėdant lankyti mokyklą gali padėti vaikams lengviau prisitaikyti esamoje situacijoje. Socialinio pažinimo turinys yra ypatingas ir labai svarbus vaiko socializacijai, nes jis nukreipia vaiko mąstymą į kitų žmonių, savo paties elgesio ir tarpusavio santykių suvokimą, t. y. į socialinį pasaulį. Socialinis suvokimas svarbus vaiko asmenybės tapsmui, nes padeda išmokti priimtinas visuomenei elgesio normas, socialines nuostatas, t. y. tampa svarbi priešmokyklinio amžiaus vaiko elgesio determinantė. Vaiko socialinė kompetencija apima: 1) gebėjimą bendrauti ir sutarti su bendraamžiais, 2) socialiai priimtinas taisykles atitinkantį vaiko elgesį, 3) vaiko gebėjimą tvardyti, 4) emocinių įgūdžių brandą ir raišką. Priešmokyklinį ugdymą (vaikų brandinimą mokyklai) būtina organizuoti ir įgyvendinti taip, kad jis savo tikslų sistema, turiniu, organizacinėmis formomis, technologijomis, ugdymo sistemų pobūdžiu, jų vidinėmis ir išorinėmis savybėmis realizuotų kiekvieno vaiko asmenybės vystymosi raidos ir socializacijos idėją.

Šiuo opiu, vaiko pasirengimo mokyklai klausimu jau keletą metų diskutuoja, ieško geriausių pasiūlymų daugybė mokslininkų (O. Monkevičienė, 1996; 2000; 2002; 2004; L. Jankauskienė, G. Šeibokienė, 2002; 2003; A. Juodaitytė, 2002; 2003, B. Grigaitė, 1998; 2004; V. Gudžinskienė, 2001 ir kt.), ugdymo įstaigų pedagogų, tėvų.

Tyrimo objektas – priešmokyklinio ugdymo pakopos svarba vaikų socialinės kompetencijos ugdymui.

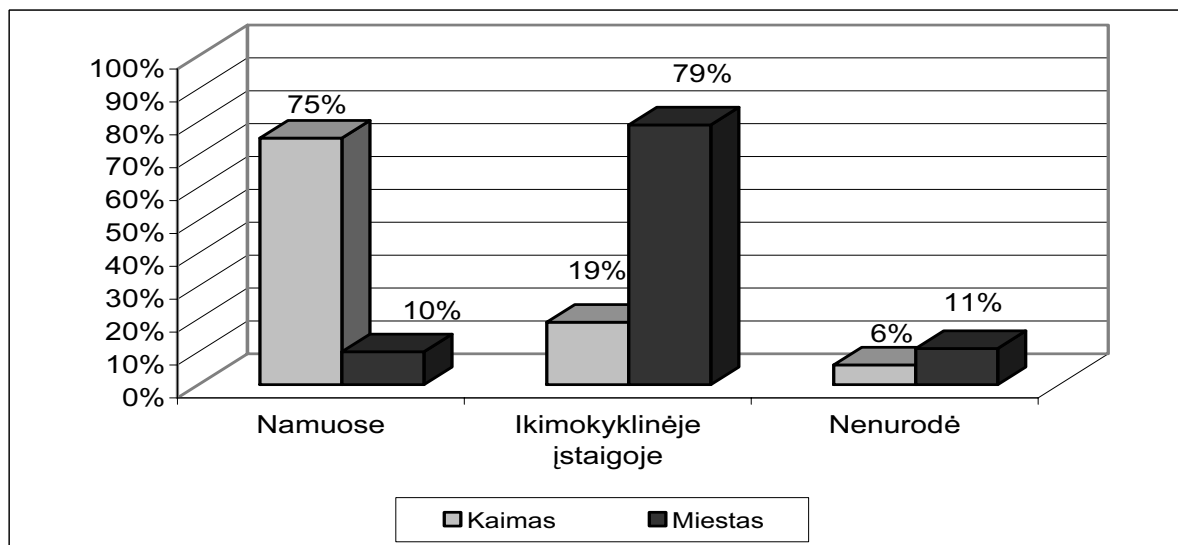
Tyrimo tikslas – atskleisti priešmokyklinio ugdymo pakopos svarbą vaikų socialinės kompetencijos ugdymui.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, pokalbis, anketinė apklausa, kiekybinė ir kokybinė atliktų tyrimų analizė.

Tyrimo metodologija ir organizavimas

Švietimo strategų ir edukologų suformuluotos būtinos priešmokyklinukams įgyti esminės kompetencijos svarbios ne tik vaiko ateičiai, bet ir dabarčiai. Negana jas įvardyti kaip siekiamybę – svarbu bandyti tinkamai „pamatuoti“, kiek vaiko kompetencijos išplėtos ir kaip jis subrendęs mokyklai. Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa (2002) rekomenduoja pedagogui bendradarbiaujant su tėvais, remiantis Priešmokyklinio ugdymo(si) standartu (2003), rudenį ir pavasarį vertinti vaiko gebėjimus ir stebėti šių gebėjimų kaitą.

Siekiant nustatyti priešmokyklinio amžiaus vaikų socialinės kompetencijos raišką ugdyme, 2004 m. rugsėjo mėn. ir 2005 m. balandžio mėn. atlikti priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdytinų kompetencijų lygio nustatymo tyrimai. Tyrime dalyvavo 105 Šiaulių miesto ir rajono šešiamečiai, ugdyti priešmokyklinėse grupėse. Tiriamieji pasirinkti atsitiktine tvarka, tačiau iš anksto numatyta, kad tyrime dalyvautų po lygiai mergaičių ir berniukų. Duomenys apie tai, kur tiriamieji buvo ugdomi iki tol, kol pradėjo lankyti priešmokyklinę grupę, pateikiami 1 pav.

1 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal ugdymo pobūdį prieš pradėdant lankyti priešmokyklinę grupę

Iš 1 paveikslu matyti, kad dauguma (75 proc.) kaimo priešmokyklinukų ikimokykliniais metais ugdyti namuose. Tai galėjo apsunkinti vaikų emocinių ir socialinių gebėjimų raidos problemų įveikimą priešmokykliniais metais. 79 proc. miesto priešmokyklinukų lankė ikimokyklinę įstaigą. Ši priežastis galėjo lemti tai, kad kaimo ir miesto šešiamečiai į priešmokyklinio ugdymo grupes atėjo būdami skirtingo emocinio ir socialinio gebėjimų lygio.

Vadovaujantis Priešmokyklinio ugdymo(si) standartu (2003), sudarytas tyrimo instrumentas – „Vaiko gebėjimų vertinimo lapas“, kurį sudaro penkios sritys – priešmokykliniais metais ugdytinos vaiko kompetencijos: socialinė, sveikatos saugojimo, komunikavimo, pažinimo ir meninė. Kompetencijos suskaidytos į esminius gebėjimus, o šie – į vaiko laimėjimus.

Tyrimų metu vaikų gebėjimų lygį stebėjo, vertino ir fiksavo priešmokyklinėse grupėse dirbančios pedagogės. Išskirti gebėjimų lygiai apibrėžiami taip: nėra gebėjimo arba **žemas lygis**, formuojasi gebėjimas arba **vidutinis lygis** ir susiformavęs gebėjimas arba **aukštas lygis**.

Straipsnyje plačiau aptarsime tikrąją arba turimą vaikų socialinę kompetenciją, kuri matuota rudenį, ir analizuosime šios kompetencijos dinamiką, kuri matuota pavasarį, šiais aspektais: vaiko laimėjimai savivokos, bendravimo su bendraamžiais ir suaugusiais bei prisitaikymo srityse.

Socialinės kompetencijos lygio nustatymo analizė

Norėdami įvertinti vaikų socialinę kompetenciją ir nustatyti jos lygius, ištyrėme kai kuriuos socialinę kompetenciją apimančius komponentus. Priešmokykliniais metais sparčiai bręsta vaiko savivoka – jis pradeda suprasti, kas jis toks, kokių turi savybių, bruožų ar atpažįsta savo emocines būsenas,

jausmus. Vienas iš vaiko savivokos komponentų yra gebėjimas save identifikuoti: pasakyti savo vardą, pavardę (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Gebėjimas save identifikuoti (n=105)

Gebėjimo pobūdis	Kaimas				Miestas			
	I etapas		II etapas		I etapas		II etapas	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Nėra gebėjimo	-	-	-	-	-	-	-	-
Gebėjimas formuojasi	4	13	3	9	4	6	-	-
Susiformavęs gebėjimas	28	87	29	91	69	94	73	100

Iš 1 lentelės matyti, kad I tyrimo etape susiformavęs gebėjimas, kai vaikai žino savo vardą ir pavardę, būdingas 87 proc. kaime ir 94 proc. mieste gyvenančių respondentų. Žinančių tik savo vardą – 13 proc. gyvenančių kaime ir 6 proc. miesto vaikų.

Stebint ir apklausiant vaikus II tyrimo etape, rezultatai keitėsi: jau 91 proc. kaime gyvenančių vaikų gebėjo pasakyti savo vardą ir pavardę, mieste gyvenantys visi tyrime dalyvavę vaikai žinojo savo vardą ir pavardę. Nors nežinančių pagrindinės informacijos apie save vaikų nėra daug, tai rodo, kad kai kuriems vaikams dar trūksta jų asmeniniam saugumui būtinų žinių.

Vertinant vaiko savivoką svarbu buvo išsiaiškinti, ar priešmokyklinukai žino savo gyvenamąją vietą (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Gebėjimas nusakyti gyvenamąją vietą (n=105)

Gebėjimo pobūdis	Kaimas				Miestas			
	I etapas		II etapas		I etapas		II etapas	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Nėra gebėjimo	5	16	2	6	4	5	-	-
Gebėjimas formuojasi	6	19	2	6	26	36	4	5
Susiformavęs gebėjimas	21	65	28	88	43	59	69	95

Iš 2 lentelės matyti, kad pasakyti, kur gyvena, I tyrimo etape negalėjo 16 proc. kaimo vaikų. Mieste šios svarbios informacijos nežinojo 5 proc. šešiamečių. Bandė nusakyti, kur gyvena, tačiau tai darė netiksliai, 19 proc. kaimo ir 36 proc. miesto priešmokyklinukų. Susiformavusiu gebėjimu pasižymėjo 65 proc. kaimo ir 59 proc. miesto vaikų. Šie skaičiai, kai vaikai nežino arba netiksliai žino informaciją, kuri jiems labai reikalinga, leidžia teigti, kad vaikai šeimoje per mažai rengiami įvairioms gyvenimiškoms situacijoms, su kuriomis gali susidurti būdami vieni arba ištikus nelaimei.

II tyrimo etape vis dar išliko 6 proc. kaimo vaikų, negalintį nusakyti savo gyvenamosios vietos. Tiek pat vaikų buvo su besiformuojančiu gebėjimu nusakyti savo gyvenamąją vietą. Mieste 5 proc. priešmokyklinukų pasižymėjo besiformuojančiu gebėjimu. Žinojo ir gebėjo nusakyti savo gyvenamąją vietą 88 proc. kaimo ir 95 proc. miesto vaikų (žr. 2 lentelę). Priešmokyklinukams labai svarbu įsiminti savo adresą prieš pradėdant lankyti mokyklą. Tai gali apsaugoti juos nuo bereikalingų neigiamų išgyvenimų ištikus nenumatytoms kliūtims. Mūsų atlikto tyrimo rezultatai koreliuoja su VPU mokslininkų (Glebuviene, Grigaitė, Monkevičienė, 2004 ir kt.) atliktų tyrimų rezultatais, kurie patvirtina, kad socialiniai gebėjimai yra problemiškesniausi priešmokyklinio amžiaus vaikų gebėjimų sritis.

Sunkiau vaikams sekėsi nusakyti savo išvaizdą, apibūdinti savo jausmus, būdo bruožus, gabumus. Dažniausiai save vertinti šešiametis geba remdamasis suaugusiųjų nuomone apie jį. Neigiami suaugusiųjų vertinimai mažina vaiko tikėjimą savimi. Kai suaugusieji nuolat pervertina vaiko galimybes, vaikui ima formotis aukštesnis savęs vertinimas. Kita vertus, kiekvienas vystymosi ar emocijų, elgesio ir socialinės raidos sutrikimų neturintis vaikas save vertina teigiamai. Kaip vaikams sekėsi vertinti save, pateikiama 3 lentelėje.

I tyrimo etape 9 proc. kaime gyvenančių vaikų visiškai nieko negalėjo arba nenorėjo pasakyti apie savo išvaizdą, kas jiems geriausiai sekasi, kuo domisi, ką mėgsta. Keliais sakiniais save apibūdino 44 proc. kaimo ir 32 proc. miesto vaikų. Sklandžiai apie save papasakoti gebėjo 47 proc. kaime ir 49 proc. mieste gyvenančių vaikų.

3 lentelė. Gebėjimas save įvertinti (n=105)

Gebėjimo pobūdis	Kaimas				Miestas			
	I etapas		II etapas		I etapas		II etapas	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Nėra gebėjimo	3	9	1	3	14	19	-	-
Gebėjimas formuojasi	14	44	4	13	23	32	10	14
Susiformavęs gebėjimas	15	47	27	84	36	49	63	86

II tyrimo etape šio gebėjimo procentinė išraiška ryškiai pakito ir kaime, ir mieste. Negebančių apie save nieko pasakyti kaime liko 3 proc. vaikų. Nenoriai, keliais sakiniais apie save pasakojo 13 proc. kaimo ir 14 proc. miesto priešmokyklinukų. Informatyviai save apibūdino atitinkamai 84 proc. ir 86 proc. ugdytinių.

Iš šių tyrimo duomenų matyti, kad tėvai ir kiti suaugę asmenys turi skatinti vaikus daugiau kalbėti apie save, mokyti atpažinti ir apibūdinti savo jausmus, emocines būsenas ir kartu su vaiku ieškoti būdų, kaip vaikas išsikalbėdamas sudėtingoje situacijoje galėtų pasijusti geriau. Ugdymo procese lavėjant priešmokyklinukų įvairiems gebėjimams, formuojasi ir jų komunikaciniai gebėjimai, padedantys vaikams išreikšti savo įspūdžius apie save ir jiems patrauklią veiklą. Mūsų atliktas tyrimas parodė, kad mergaitės geba vaizdžiau pateikti savo įspūdžius nei berniukai. Šis teiginys patvirtina pedagogų ir psichologų išvadas apie nemažus skirtumus, pasireiškiančius analizuojant ankstyvąjį mergaičių ir berniukų protinį vystymąsi. Labiausiai mergaitės lenkia savo priešingos lyties bendraamžius būdamos 8–10 metų. Be to, mergaitės pranašesnės už berniukus asmens socialinėje, kalbėjimo ir lingvistinių gebėjimų srityje. Tai, kad jų socialinė branda jau ikimokykliniame amžiuje spartesnė, galėtų būti aiškina daug greitesniu fiziniu mergaičių brendimu. Pirmavimas lingvistinių gebėjimų srityje sietinas su tuo, kad mergaitės anksčiau už berniukus išmoksta kalbėti, sudaryti sakinius ir vartoti daugiau įvairių žodžių. Jos aiškiau kalba, anksčiau pradeda skaityti, joms geriau sekasi rašymo ir gramatikos testai.

Tyrimas parodė, kad kai kurių socialinių įgūdžių stoka trukdo vaikams susirasti draugų ir gerai jaustis būnant mokiniu. Būsiamam pirmokui būtina bendrauti su kitais panašaus amžiaus vaikais. Bendraudamas jis mokosi įvairių socializacijai svarbių elgesio būdų: susitarimo, kooperavimosi, rungtyniaavimo ir kt. Paprašius vaikų apibūdinti žaidimų partnerius ir savo žaidimus, gauti tam tikri rezultatai (žr. 4 lentelę).

4 lentelė. Gebėjimas apibūdinti žaidimų partnerius ir savo žaidimus (n=105)

Gebėjimo pobūdis	Kaimas				Miestas			
	I etapas		II etapas		I etapas		II etapas	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Nėra gebėjimo	2	6	-	-	6	8	-	-
Gebėjimas formuojasi	14	44	5	16	25	34	7	10
Susiformavęs gebėjimas	16	50	27	84	42	58	66	90

I tyrimo etape apibūdinti savo žaidimo partnerius ir papasakoti, kaip ir kokius žaidimus dažniausiai žaidžia, nesugebėjo 6 proc. kaimo ir 8 proc. miesto vaikų. Savo žaidimų draugus ir žaidimus skurdžiai apibūdino 44 proc. kaimo ir 34 proc. miesto ugdytinių. Susiformavęs gebėjimas būdingas 50 proc. kaimo ir 58 proc. miesto priešmokyklinukų.

II tyrimo etape šio gebėjimo lygis akivaizdžiai pasikeitė. Tai pasakytina ir apie kaimo, ir apie miesto vaikus. Besiformuojantis gebėjimas užfiksuotas 16 proc. kaimo ir 10 proc. mieste gyvenančių vaikų. Susiformavęs gebėjimas atitinkamai 84 proc. ir 90 proc. respondentų. Tai galima paaiškinti tuo, kad žaidybinė veikla šešiametėms yra natūraliausia, pagrindinė ir patraukliausia jų veikla.

Žmogaus nuotaiką, jausmus išduoda šypsena, žvilgsnis, balso intonacija. Kaip matyti iš tyrimo, I tyrimo etape suprasti kitų nuotaiką, savijautą, ketinimus, atpažinti juos bei padėti šalia esantiems šešiametėms dar sunku. Kaip užfiksavo pedagogės (žr. 5 lentelę), kaime šio gebėjimo neturi 15 proc. priešmokyklinukų. 53 proc. vaikų stengiasi suprasti ir padėti savo bendraklasiams ar kiemo draugams. Iki galo susiformavęs gebėjimas būdingas tik 22 proc. ugdytinių. Miesto priešmokyklinukų gebėjimas suprasti kitų nuotaiką, jausmus, dalytis savais išgyvenimais ir teikti pagalbą yra aukštesnis: 15 proc. vaikų šio gebėjimo dar nėra įgiję, 55 proc. ugdytinių jis formuojasi ir 30 proc. pasižymi jau susiformavusiu gebėjimu.

5 lentelė. Gebėjimas suprasti kitų nuotaiką, savijautą, ketinimus, atpažinti juos bei padėti šalia esantiems (n=105)

Gebėjimo pobūdis	Kaimas				Miestas			
	I etapas		II etapas		I etapas		II etapas	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Nėra gebėjimo	8	25	3	9	11	15	-	-
Gebėjimas formuojasi	17	53	11	35	40	55	14	19
Susiformavęs gebėjimas	7	22	18	56	22	30	59	81

II tyrimo etape kaimo vaikų gebėjimo suprasti kitų nuotaiką, jausmus ir teikti pagalbą lygis gerokai pakitęs. Jau 56 proc. vaikų šis gebėjimas yra susiformavęs. Mieste susiformavusių gebėjimų pasižymi 81 proc. šešiamečių. Kaimo ir miesto vaikų gebėjimo suprasti kitų nuotaiką, jausmus, gebėjimo išreikšti savus išgyvenimus skirtumas aiškintinas tuo, kad miesto šešiamečiai į priešmokyklinio ugdymo grupes atėjo iš darželio grupių, kuriose su bendraamžiais praleido kelerius metus. Jie vienas kitą gerai pažįsta, vyrauja nusistovėję tarpusavio santykiai, jie jau įpratę būti šalia vienas kito ir kartu su kitais, bendradarbiauti. Pedagogės pabrėžė, kad tie vaikai, kurie neturi šio gebėjimo arba jis tik formuojasi, patiria bendravimo sunkumų: jie sunkiau susiranda draugų, bijo kreiptis pagalbos ne tik į mokinčius, bet ir į mokytoją.

Dar vienas svarbus vaikų socialinės kompetencijos formavimosi rodiklis – vaikų pasitikėjimas ir bendravimas su suaugusiais. Vaikams bendravimas su suaugusiais labai svarbus socialiniu požiūriu. Suaugęs žmogus dažniausiai yra vaiko elgesio modelis.

I tyrimo etapas parodė, kad beveik tiek pat (44 proc. ir 40 proc.) kaimo ir miesto vaikų pasižymi besiformuojančiu gebėjimu pasitikėti savo artimaisiais ir gerai pažįstamais žmonėmis (žr. 6 lentelę). Susiformavęs gebėjimas būdingas 56 proc. kaimo ir 60 proc. miesto šešiamečių. Galima daryti prielaidą, kad vaikų santykiai su juos supančiais suaugusiais žmonėmis nėra pagrįsti dideliu pasitikėjimu. Pedagogai ir tėvai turėtų nuoširdžiai bendrauti ir bendradarbiauti su kiekvienu vaiku, nepažeisti jo interesus, stengtis tapti jiems tinkamo elgesio modeliu.

6 lentelė. Gebėjimas pasitikėti savo artimaisiais ir gerai pažįstamais suaugusiais (n=105)

Gebėjimo pobūdis	Kaimas				Miestas			
	I etapas		II etapas		I etapas		II etapas	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Nėra gebėjimo	-	-	-	-	-	-	-	-
Gebėjimas formuojasi	14	44	4	12	29	40	2	3
Susiformavęs gebėjimas	18	56	28	88	44	60	71	97

II tyrimo etape susiformavęs gebėjimas būdingas 88 proc. kaimo ir 97 proc. miesto šešiamečių. Tai rodo, kad per ugdymosi metus daugelis vaikų ėmė labiau pasitikėti suaugusiais, jaustis saugesni būnant greta. Šie rodikliai leidžia tikėtis, kad pradėjus lankyti mokyklą septynmečiams nekils sunkumų bendraujant su mokytoja ir naujai sutiktais žmonėmis ir, svarbiausia, jie nebijos kreiptis pagalbos iš tikus nesėkmei.

Pereinant iš šeimos ir ikimokyklinės grupės į priešmokyklinio ugdymo grupę, reikalingi geri gebėjimai prisitaikyti, užtikrinantys vaiko gerą savijautą pasikeitusiomis sąlygomis ir sėkmingą prisitaikymą prie ugdymosi mokykloje sąlygų.

I tyrimo etape gebėjimu jaustis laisvai naujoje aplinkoje kaime pasižymėjo 41 proc., mieste – 44 proc. šešiamečių, II tyrimo etape susiformavęs gebėjimas ir kaime (78 proc.), ir mieste (88 proc.) būdingas daugumai ugdytinių (žr. 7 lentelę).

7 lentelė. Gebėjimas laisvai jaustis naujoje aplinkoje (n=105)

Gebėjimo pobūdis	Kaimas				Miestas			
	I etapas		II etapas		I etapas		II etapas	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Nėra gebėjimo	1	3	-	-	4	5	-	-
Gebėjimas formuojasi	18	56	7	22	37	51	9	12
Susiformavęs gebėjimas	13	41	25	78	32	44	64	88

Miesto ir kaimo vaikų gebėjimas laivai jaustis mokyklinėje aplinkoje labai mažai skiriasi, nors galima teigti, kad miesto priešmokyklinukai patenka į sąlyginai naują aplinką. Dauguma jų (79 proc.) ikimokykliniais metais buvo ugdyti toje pačioje ikimokyklinėje įstaigoje (iš namų aplinkos į priešmokyklinines grupes mieste atvyko tik 10 proc. šešiamečių (žr. 1 pav.), tuo tarpu kaimo vaikai visi iš kitos aplinkos atvyko į priešmokyklinio ugdymo grupę, esančią mokykloje (19 proc. lankę ikimokyklines įstaigas, 75 proc. ugdyti namuose). Kita vertus, kaimo priešmokyklinukams mokykla nėra visai nepažinta erdvė. Trūkstant kultūros įstaigų, mokykla kaimo bendruomenei tarnauja ir kaip visuomeninių renginių vieta.

Panašūs duomenys gauti ir kitais su šešiamečių adaptyvumu susijusiais klausimais: aptariant, kaip jie priima įprastos dienos ritmo pakitimus, ar domisi naujais daiktais, mokymo priemonėmis, žaislais ir kita.

Apibendrinant galima teigti, kad bendras socialinės kompetencijos lygis per ugdymo(si) metus priešmokyklinio ugdymo grupėje nuo žemo lygio (kaime bendras vidurkis susiformavusių gebėjimų sudarė 37 proc., mieste – 42 proc.) pakilo kaime iki vidutinio – 67 proc., mieste iki labai aukšto – 88 proc.

Išvados

1. Priešmokyklinis ugdymas reikšmingas ir kaimo, ir miesto vaikų mokyklinei brandai. Kaip rodo atlikto tyrimo rezultatai, priešmokyklinio amžiaus vaikai, gyvenantys kaime, pasiekė žemesnį brandumo mokyklai lygį. Galima paminėti šias priežastis:

- vyraujantis ugdymo pobūdis ikimokykliniais metais. Dauguma (75 proc.) kaimo priešmokyklinukų ikimokykliniais metais buvo ugdyti namuose, tuo tarpu 79 proc. miesto priešmokyklinukų lankė ikimokyklinę įstaigą. Tai lėmė, kad kaimo ir miesto šešiamečiai į priešmokyklinio ugdymo grupes atėjo įgiję skirtingą emocijų ir socialinių gebėjimų lygį;
- skirtingos ugdymo(si) sąlygos priešmokykliniais metais. Vaiko sėkmingam ugdymui(si) reikalinga mobili aplinka, kurioje kiekvienas vaikas jaustųsi aktyviu ugdymo(si) proceso dalyviu, galėtų laisvai tyrinėti, atrasti, ieškoti problemų sprendimo būdų, t. y. ikimokyklinėse grupėse tam sudarytos palankesnės sąlygos nei namų aplinkoje;
- skirtingos išankstinės kaimo ir miesto tėvų nuostatos apie vaiko brandinimą mokyklai; tai lėmė respondentų vyraujančių ugdymo pobūdį ikimokykliniais metais.

2. Atliktas vaikų brandumo mokyklai tyrimas, skirtas įvertinti jų socialinius gebėjimus, rodo, kad kaimo ir miesto priešmokyklinio amžiaus vaikai per vienerius ugdymo(si) metus pasiekia skirtingą šios kompetencijos išplėtojimo lygį: socialinės kompetencijos lygio bendras vidurkis kaime – 67 proc., mieste – 88 proc.

LITERATŪRA

1. **Bendroji** priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa. – Vilnius, 2002.
2. **Grigaitė B.** Vaikų brandumo mokyklai klausimai / Lietuvos psichologija amžių sandūroje: konferencijos, skirtos A. Gučo 90-mečiui, medžiaga. – Vilnius, 1998.
3. **Glebuviėnė V., Grigaitė B., Monkevičienė O.** (Sud.). Lietuvos vaikų brandumas mokyklai: tyrimas ir problemos. – Vilnius, 2004.
4. **Gudžinskienė V.** Priešmokyklinio ir pradinio ugdymo sąsajos / Žvirblių takas. Nr. 5. – Vilnius, 2001.
5. **Jankauskienė L., Monkevičienė O., Šeibokienė G.** (Sud.). Priešmokyklinis ugdymas. Pirmą knygą. – Vilnius, 2002.
6. **Jankauskienė L., Monkevičienė O., Šeibokienė G.** (Sud.). Priešmokyklinis ugdymas. Antra knygą. – Vilnius, 2003.
7. **Juodaitytė A.** Socializacija ir ugdymas vaikystėje. – Vilnius, 2002.
8. **Juodaitytė A.** Vaikystės fenomenas: socialinis – edukacinis aspektas. – Šiauliai, 2003.
9. **Laurinčiukienė L.** (Sud.). Priešmokyklinis ugdymas. Trečia knygą. – Vilnius, 2004.
10. **Lietuvos** bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos ir išsilavinimo standartai. Priešmokyklinis, pradinis ir pagrindinis ugdymas. – Vilnius, 2003.
11. **Monkevičienė O.** (Sud.). Vaikų brandumas mokyklai. – Vilnius, 1996.
12. **Monkevičienė O., Petružienė S.** Priešmokyklinio amžiaus vaikų vystymosi ypatumai miesto ir kaimo sąlygomis/ Pedagogika. Nr. 53. – Vilnius, 2001.
13. **Monkevičienė O.** Vaiko emocinis ir socialinis brandumas mokyklai/ Žvirblių takas. Nr. 4. – Vilnius, 2002.
14. **Priešmokyklinio** ugdymo turinio įgyvendinimas. Metodinės rekomendacijos. – Vilnius, 2004.

IMPORTANCE OF EDUCATION OF PRE-SCHOOL CHILDREN SOCIAL COMPETENCES IN EDUCATION PROCESS

Assoc. Prof. Dr. Daiva Malinauskienė

University of Šiauliai, Lithuania

Summary

Within this article we reveal the problem of pre-school children maturity and preparation for school. We live in a social world, yet there is a little evidence that most of us know how to analyse social experiences and how to improve social skills. Pre-school education institutions ideally should be places where both staff and children are very much aware of what is happening at each point of social interpretation. And very much alert to the role this interaction plays in helping individuals to formulate and build their own social capabilities. The research is based on pre-school children competences necessary for upbringing and educating them at school. Special attention and concern is given to children social competences and their level estimation. The competences of pre-school children are developed through reality, encouraging children to make experiments by themselves, to acquaint with social environment, to make new achievements, to create and to discover new social situations.

Pre-school education (children maturity for school) must be organized and developed in such a way that its goals, contents, organization forms, technologies, upbringing methods realized and revealed every child's social capabilities and strategies.

The researches of pre-school age children social competences level were set in order to reveal the development of pre-school children social competences in education process. It the research took places 105 six-year-old children of Šiauliai city and region pre-school institutions. The children for the research were taken accidentally, but it was planned in advance to take equally girls and boys.

In order to estimate the social competence of children and to find out its levels, was necessary to examine such children social orientations as ability to tell name and surname, to find living place, to evaluate personal and friend's features, to describe the games they play, to understand other children mood, etc.

The results of pre-school children maturity for school research prove that children in city and in region have different social competence levels. During the same period of upbringing process, pre-school children in the city reach higher level than children in the region.

Keywords: pre-school education, social competence, pre-school children.